

КОРОНАВІРУС ПРОТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: РИЗИКИ ТА ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

© 2020 ІВАНОВ Ю. Б., ІВАНОВА О. Ю.

УДК 33.332. 332.1
JEL Classification: R58

Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю.

Коронавірус проти децентралізації: ризики та виклики розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах пандемії

Статтю присвячено актуальним питанням проблем і викликів розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації та пандемії. Просторовий розвиток територіальних громад є головною метою в межах реалізації реформи децентралізації, яка спрямована на забезпечення високого рівня життя населення та конкурентоспроможності національної економіки в умовах кризи та пандемії. Економічні та соціальні наслідки коронавірусу, що захопив увесь світ, не минули Україну та її територіальні одиниці. Метою статті є ідентифікація проблем розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації і пандемії та розробка напрямів антикризових заходів щодо подолання проблем і формування конкурентних переваг об'єднаних територіальних громад. Низькі темпи розвитку об'єднаних територіальних громад свідчать про наявність проблем у достатньому ресурсному забезпеченні громад, ефективному розподілі повноважень і відповідальності між рівнями влади, в обґрунтованості критеріїв об'єднання територіальних громад, відсутності достатньої кваліфікації менеджменту для розробки дієвих стратегій розвитку, ефективних програм, проєктів розвитку об'єднаних територіальних громад та про їх значну фінансову залежність від державної підтримки. Визначено основні проблеми втрат бюджетів об'єднаних територіальних громад через пандемію коронавірусу та антикризові заходи щодо підтримки населення та підприємництва. Розроблено дорожню карту з державної підтримки розвитку ОТГ з визначенням заходів, термінів їх реалізації та відповідальних органів.

Ключові слова: об'єднані територіальні громади, децентралізація, саморозвиток, державна підтримка, пандемія, коронавірус.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-209-215>

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 10.

Іванов Юрій Борисович – доктор економічних наук, професор, заступник директора Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: yuriy.ivanov.ua@gmail.com

Іванова Ольга Юріївна – доктор економічних наук, доцент, завідувач сектора проблем регіонального розвитку та децентралізації відділу макро-економічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: laptevaou@gmail.com

УДК 33.332. 332.1
JEL Classification: R58UDC 33.332. 332.1
JEL Classification: R58

Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю. Коронавірус против децентрализации: риски и вызовы развития объединенных территориальных общин в условиях пандемии

ВСтатья посвящена актуальным вопросам проблем и вызовов развития объединенных территориальных общин в условиях децентрализации и пандемии. Пространственное развитие территориальных общин является главной целью в рамках реализации реформы децентрализации, которая направлена на обеспечение высокого уровня жизни населения и конкурентоспособности национальной экономики в условиях кризиса и пандемии. Экономические и социальные последствия коронавируса, что захватил весь мир, не обошли Украину и ее территориальные единицы. Целью статьи является идентификация проблем развития объединенных территориальных общин в условиях децентрализации и пандемии и разработка направленных антикризисных мероприятий по преодолению проблем и формированию конкурентных преимуществ объединенных территориальных общин. Низкие темпы развития объединенных территориальных общин свиде-

Ivanov Y. B., Ivanova O. Y. The Coronavirus against Decentralization: Risks of and Challenges for the Development of United Territorial Communities in the context of the Pandemic

The article highlights the current problems of and challenges for the development of united territorial communities in the context of decentralization and the pandemic. The spatial development of territorial communities is the main goal in the framework of implementing the decentralization reform, which is aimed at ensuring a high quality of life of the population and competitiveness of the national economy under conditions of the crisis and pandemic. The economic and social consequences of the coronavirus outbreak, which has captured the whole world, did not bypass Ukraine and its territorial units. The aim of the article is to identify the problems of the development of united territorial communities in the context of decentralization and the pandemic and to develop areas of anti-crisis measures for overcoming the problems and creating competitive advantages of united territorial communities. The low pace of development of united territorial communities reveals the presence of problems associated with their sufficient resource provision;

¹ Роботу виконано в межах НДР «Моделювання просторового розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні» (№ державної реєстрації 0120U101128)

тєльствєует о наличиі проблем в их достаточном ресурсном обеспєчениі, эффєктивном распределєнии полномочий и ответственности между уровнями власти, в обоснованности критериев объединєния территориальных общин, отсутствиі достаточной квалификации менеджмєнта для разработки действенных стратегий развития, эффєктивных программ, проектов развития объединєнных территориальных общин и об их значительной финансовой зависимости от государственной поддержки. Определєны основные проблемы потерь бюджетов объединєнных территориальных общин из-за пандемии коронавируса и антикризисные меры по поддержке населения и предпринимательства. Разработана дорожная карта по государственной поддержке развития ОТГ с определєнием мероприятий, сроков их реализации и ответственных органов.

Ключевые слова: объединєнные территориальные общины, децентрализация, саморазвитие, государственная поддержка, пандемия, коронавирус.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Библ.:** 10.

Иванов Юрий Борисович – доктор экономических наук, профессор, заместитель директора Научно-исследовательского центра индустриальных проблем развития НАН Украины (пер. Инженерный, 1а, 2 эт., Харьков, 61166, Украина)

E-mail: yuriy.ivanov.ua@gmail.com

Иванова Ольга Юрьевна – доктор экономических наук, доцент, заведующий сектором проблем регионального развития и децентрализации отдела макроэкономической политики и регионального развития, Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины (пер. Инженерный, 1а, 2 эт., Харьков, 61166, Украина)

E-mail: laptevaou@gmail.com

efficient distribution of powers and responsibilities among the levels of government; validity of the criteria for uniting territorial communities; lack of sufficient management qualifications to elaborate effective strategies, programs, and projects for the development of united territorial communities. Moreover, it indicates their significant financial dependence on government support. The main problems of budget losses of united territorial communities due to the coronavirus pandemic and anti-crisis measures to support the population and entrepreneurship are identified. A roadmap of state support for the development of UTCs, defining the measures, timing of their implementation, and the responsible authorities is created.

Keywords: united territorial communities, decentralization, self-development, state support, pandemic, coronavirus.

Fig.: 4. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 10.

Ivanov Yuriy B. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Deputy Director of the Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: yuriy.ivanov.ua@gmail.com

Ivanova Olga Yu. – Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor, Head of the Sector of Problems of Regional Development and Decentralization of the Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: laptevaou@gmail.com

Вступ. Просторовий розвиток територіальних громад є головною метою в межах реалізації реформи децентралізації, яка спрямована на забезпечення високого рівня життя населення та конкурентоспроможності національної економіки в умовах кризи та пандемії. Низькі темпи розвитку об'єднаних територіальних громад свідчить про наявність проблем у достатньому ресурсному забезпеченні громад, ефективному розподілі повноважень і відповідальності між рівнями влади, в обґрунтованості критеріїв об'єднання територіальних громад, відсутності достатньої кваліфікації менеджменту для розробки дієвих стратегій розвитку, ефективних програм, проектів розвитку об'єднаних територіальних громад та про їх значну фінансову залежність від державної підтримки.

І без того складні умови, що склалися для формування спроможних територіальних громад в Україні, ускладнилися наслідками коронавірусу, що захопив увесь світ і не оминули Україну. Це обумовлює актуальність ідентифікації загроз та викликів на шляху формування спроможних об'єднаних територіальних громад на основі розробки комплексних програм їх розвитку.

Актуальні питання розвитку територіальних громад стали новим явищем в українській науці через здійснення реформи децентралізації влади. Однак проблеми розвитку територіальних громад в частині забезпечення регіонального та національного соціально-економічного зростання присвячено праці таких зарубіжних учених, як М. Баймуратов, О. Батанов, В. Бєсчастний, А. Двігун, П. Жук, В. Кравців, В. Кравченко, М. Мельник, Г. Монастирський,

Н. Сmezлер та інші. Проблеми ресурсного забезпечення розвитку адміністративно-територіальних одиниць висвітлені в працях: З. Варналія, І. Вахович, М. Гапонюк, О. Зарубіна, І. Камінська, М. Карліна, М. Козоріз, А. Крисоватого, І. Луїної, П. Мельника, І. Сторонянської, Л. Тарангул та ін.

При цьому відсутність комплексного підходу до формування заходів з просторового розвитку об'єднаних територіальних громад на основі ідентифікації проблем та пошуку зв'язків між їх виникненням потребує подальшого розвитку, особливо в умовах пандемії коронавірусу, коли об'єднані територіальні громади потрапили «у пастку» економічної, соціальної, медичної кризи.

Метою статті є ідентифікація проблем розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації та пандемії та розробка напрямів антикризових заходів щодо подолання проблем і формування конкурентних переваг об'єднаних територіальних громад.

Результати. Серед основних проблем розвитку, що спіткали українські об'єднані територіальні громади (далі – ОТГ) в умовах децентралізації влади в період пандемії коронавірусу і з момент їх формування, слід виділити такі:

- втрати бюджетів громад через зниження податкових надходжень;
- скорочення підприємництва через збитки внаслідок карантину;
- зростання кількості зареєстрованих безробітних через зупинку малого та середнього бізнесу в ОТГ та регіонах країни і, як наслідок, прогнозний відтік українців за кордон у пошуках робочих місць;

- скорочення вакансій через наслідки коронавірусу;
- низький рівень якості життя населення в громадах;
- домінування локальних інтересів над загальнодержавними, що в умовах кризи здатне ускладнювати реалізацію державою такої функції, як стабілізація [3];
- неспроможність органів місцевого самоврядування забезпечити умови для розвитку об'єднаних територіальних громад на засадах самодостатності;
- значна подрібненість адміністративних одиниць місцевого рівня, що формує незначні за чисельністю громади з відсутністю явного центру, що стає загрозою при забезпеченні гідного рівня життя в період карантину та пандемії;
- наявність диспропорцій за чисельністю, територією і кількістю громад; низький рівень фінансової спроможності ОТГ;
- низька ініціативність органів місцевого самоврядування на місцях;
- низький рівень компетентності, інформованості, відсутній досвід ведення переговорів, пошуку

компромісу і консенсусу органів місцевого самоврядування, що є бар'єром у розробці тактичних дій щодо попередження пандемічних наслідків для населення громади;

- низький рівень надання організаційної, методичної підтримки розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні, зокрема, в питаннях участі у міжнародних програмах;
- законодавча неврегульованість у питаннях розподілу повноважень, ресурсів тощо, зокрема, земельних відносин і управління комунальним майном, відсутність механізмів їх реалізації;

Так, на прикладі Харківської області протягом 2015–2019 років в межах реформи децентралізації утворено 23 об'єднані територіальні громади, що складає лише 38,3% від Перспективного плану формування територій громад Харківської області (Розпорядженням КМУ від 23 вересня 2015 р. № 991-р. та від 18 грудня 2019 року № 1312-р) [8].

Негативною тенденцією характеризується Харківська (27), Київська (25), Дніпропетровська (22) області за показником кількості районів в області, де не розпочато процес добровільного ОТГ серед областей відповідної групи, що мають певні схожі характеристики (рис. 1) [4].

Кількість районів області, од.

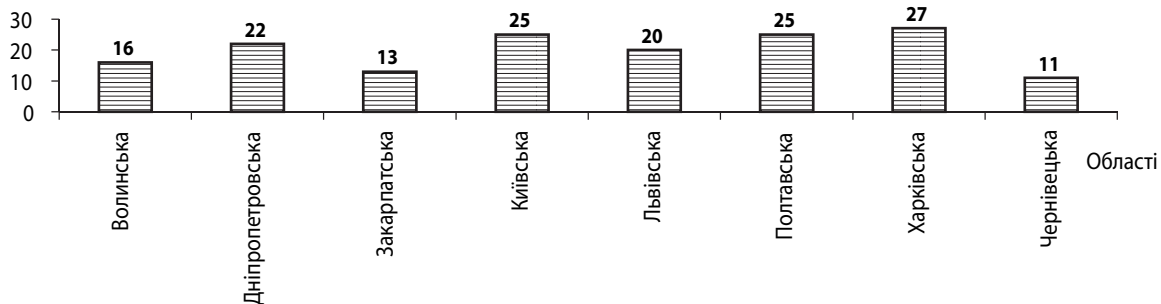

Рис. 1. Кількість районів в області, де не розпочато процес добровільного об'єднання територіальних громад

Проблеми поглиблюються ще й тим, що потреба у закінченні реформи децентралізації влади спричиняють конфлікти при вирішенні питань приєднання територій до тієї або іншої територіальної громади. При цьому також виникають проблеми, пов'язані з повільним об'єднанням територіальних громад, що спричинило рішення Уряду до самостійного формування перспективних планів формування територій громад без їх волевиявлення. Проблема має дві сторони: з одного боку, населення та керівництво територій не дійшли згоди, до якої саме територіальної громади вони бажають приєднатися, це і є причиною досі несформованої значної кількості об'єднаних територіальних громад.

З іншого, перспективні плани формування об'єднаних територіальних громад часто складаються централізовано, іноді, як показала практика, без урахування волевиявлення мешканців громади та всіх зацікавлених осіб на основі позиції експертів.

Диференційованою є також фінансова спроможність громад. Середні доходи загального фонду на 1 мешканця ОТГ за регіонами свідчать про значну диференціацію за

регіонами залежно від типу ОТГ, її розміру та спеціалізації (рис. 2) [4; 7].

Це свідчить про необхідність врахування критеріїв: розмір ОТГ, спеціалізація, тип ОТГ при розробці заходів просторового розвитку територіальних громад.

Фінансовий стан розвитку ОТГ Харківської області за показником доходів загального фонду на 1 мешканця свідчить про значну диференціацію у розвитку ОТГ області. Так, за 9 місяців 2019 р. середній показник за 17 ОТГ області дорівнював 4497,7 грн на 1 мешканця (рис. 2) (найбільший показник отримано у Наталинській ОТГ – 13 615,2 грн, найменше – у Мереф'янській ОТГ – 2 359,7 грн) (рис. 3) [4; 7].

За рівнем дотаційності бюджетів Харківська область характеризується 11 ОТГ, що отримали базову дотацію з державного бюджету (від 1,5% у доходах Малинівської ОТГ до 20,6% у Оскільській ОТГ). 6 ОТГ передають до бюджету реверсну дотацію до 18,2% від доходів ОТГ (рис. 4) [4].

Ці проблеми стають бар'єрами розвитку об'єднаних територіальних громад у межах реалізації реформи децентралізації влади.

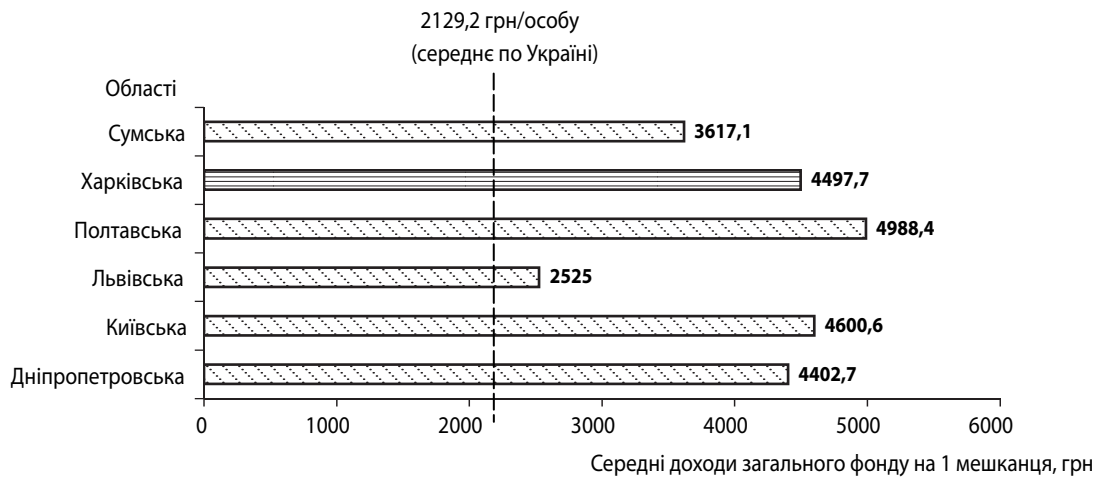

Рис. 2. Середні доходи загального фонду на 1 мешканця ОТГ за областями

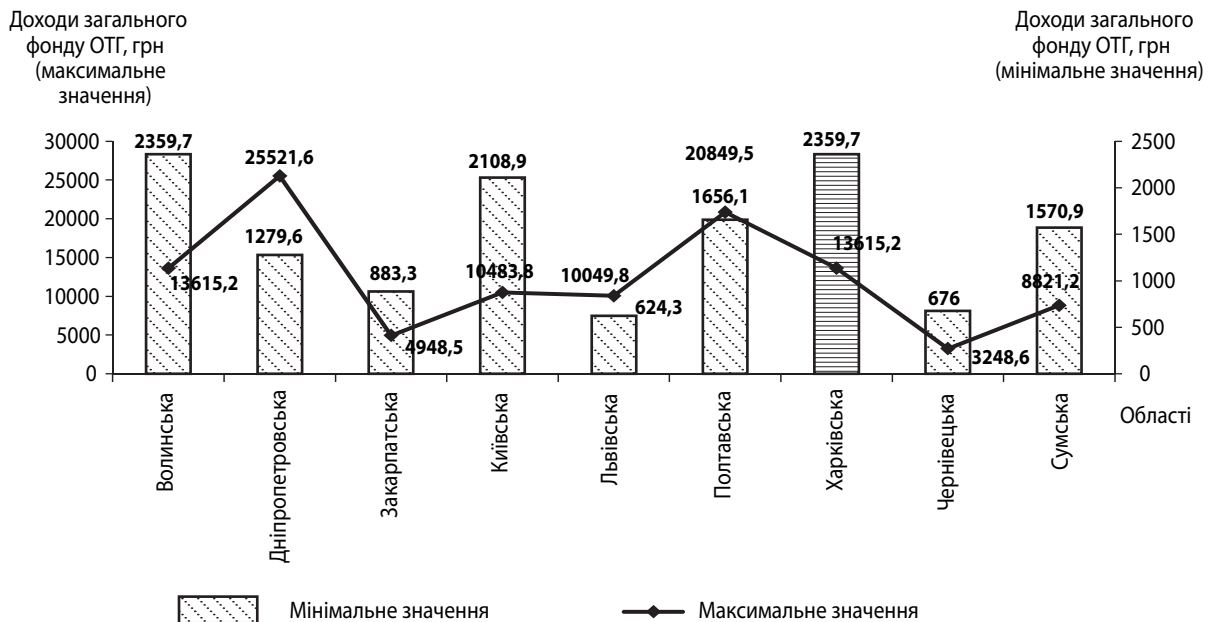

Рис. 3. Доходи загально фонду на 1 мешканця ОТГ (максимальне та мінімальне значення за областю)

2020 рік розпочався новим складним етапом для країн світу та їх економік, а окремо – територіальних громад. Пандемія COVID-19 стала причиною корінних трансформацій у всіх сферах життя: перш за все особистого, соціального, економічного, політичного. Україна не стала винятком, що розкрило всі підводні каміння проблем в медицині, державному управлінні, підприємстві тощо.

На державному та місцевих рівнях було розроблено ряд етапів антикризових дій з подолання пандемії та її наслідків. Економічні важелі здебільшого було децентралізовано, та все це лягло на місцеві бюджети.

Так, структура власних доходів місцевих бюджетів приблизно 95 % належить до податкових надходжень (60 % податку та збору на доходи фізичних осіб – це приблизно 50–60 % від власних доходів ОТГ; єдиний податок складає 10–15 % власних доходів ОТГ; акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів – близько 6 %), пільги

по яким запропоновано бізнесу в регіонах. Це є великим втратами бюджетів ОТГ. Так, з початку реформи децентралізації влади майже у 2,7 разу зросли надходження місцевих бюджетів від єдиного податку [1]. При цьому найбільша частка надходжень від цього податку (67 %) припала на фізичних осіб підприємців I, II та III груп платників та 15 % і 18 % загальних надходжень єдиного податку – на юридичних осіб і на сільськогосподарських товаровиробників-платників єдиного податку [1; 3].

Податкові канікули щодо земельної плати і податку на майно, що увійшли в Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» [6]. За підрахунками Асоціації міст України «втрати місцевих бюджетів можуть сягати 15,6 млрд грн, або 5,3 % річних надходжень загального фонду місцевих бюджетів

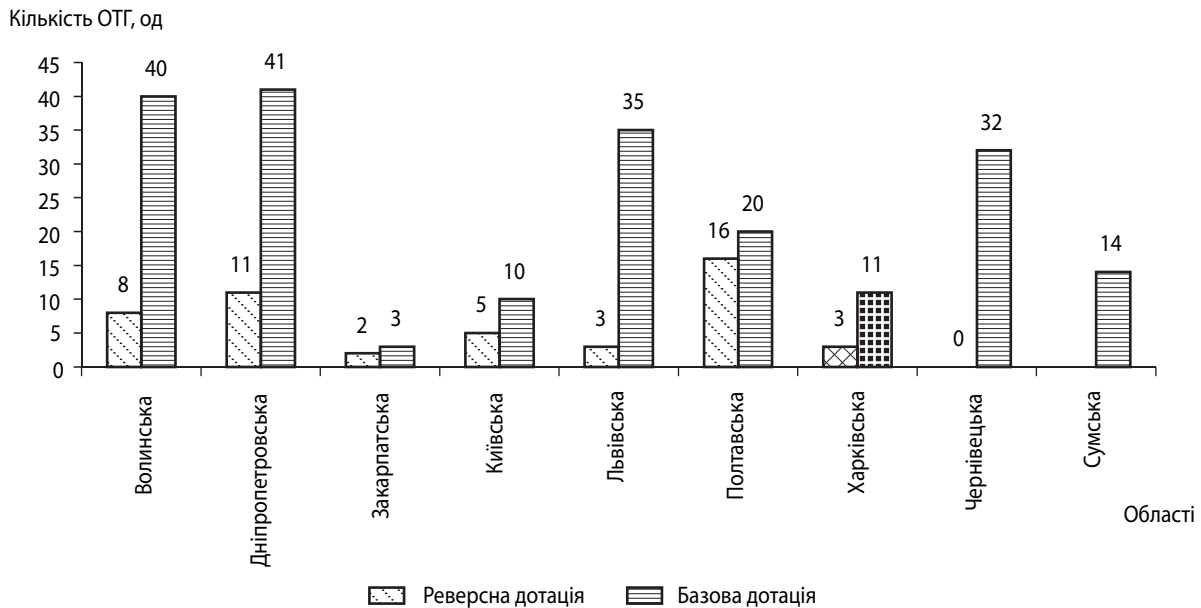

Рис. 4. Кількість ОТГ, що перераховують до державного бюджету реверсну дотацію та отримують базову дотацію

(без офіційних трансфертів)» [10]. Особливо це актуально для тих громад, де земельний податок є бюджетоутворюючим податком.

Втрати територіальних громад через запропоновані Урядом антикризові міри складуть приблизно 2–3 % податкових надходжень загальних фондів місцевих бюджетів у 2020 році, за даними порталу «Відкритий бюджет» та фахівців з управління фінансами та місцевими бюджетами програм DOBRE/USAID [2; 4]: Харківська область, за прогнозами, втратить за місяці карантину приблизно 7,3 млн грн, що в середньому складе 3,1 % дохідної частини бюджету без урахування трансфертів. Дніпропетровська – 34,6 млн та, відповідно, 3 % доходів бюджету; Тернопільська – 17,8 млн та, відповідно, 2,1 % доходів бюджету; Кіровоградська – 13,5 млн грн; Херсонська – 7,1 млн грн і т. д. При цьому більше втрат приходиться на сільські ОТГ (3 %), міські та селищні ОТГ втратять близько 2,6 %. Також втрати бюджетів ОТГ пов'язані з тим, що через зупинку діяльності підприємств знизилась також їх споживання ресурсів: газу, електроенергії тощо, а отже, і їх видобуток. Таким чином, деякі ОТГ втратили від рентної плати за видобуток нафти, природного газу та газового конденсату. Також було скорочено обсяг коштів Державного фонду регіонального розвитку на 2,6 млрд грн, субвенції на підтримку розвитку ОТГ – на 2,1 млрд грн [4; 7].

«Через це місцеві бюджети будуть розбалансовані та органи місцевого самоврядування не матимуть ресурсів на фінансування заходів щодо боротьби з пандемією, а це видатки на підвищені зарплати медикам, закупівлю ліків, масок, тестів, обладнання тощо» [2]. При цьому компенсуючих механізмів для підтримки місцевих бюджетів дуже мало, як зазначає А. Двигун [3].

Така ситуація, з одного боку, стала індикатором згуртованості та спроможності об'єднаних територіальних громад діяти в умовах кризи, мобілізувати свої ресурси та не тільки вижити в період пандемії, а й допомогти місцевому

населенню, забезпечивши доступ до товарів першої необхідності, медикаментів, медичного обладнання. Це один з позитивних уроків, що надав коронавірус для ОТГ.

Територіальні громади, окрім запровадження карантинних заходів, виділяють кошти на підвищення заробітних плат медичним робітникам, закупівлю ліків, масок, тестів, устаткування, організує підвіз медиків на роботу, доставляє продукти для пенсіонерів і соціально незахищених верств населення. Так, «Ізюмська об'єднана територіальна громада Харківської області виділила з місцевого бюджету 500 тис. грн для закупівлі медикаментів і засобів захисту від коронавірусної інфекції, моніторинг і проводить роз'яснювальну роботу з населенням, запроваджено вуличне патрулювання, здійснюється придбання та доставка продуктів харчування і медикаментів для осіб, що залишилися без родичів в період карантину тощо» [7]. Острозька ОТГ Рівненської області виділила 335 тис. грн на протиепідемічні заходи щодо попередження розповсюдження та поширення на території громади коронавірусної хвороби, а саме забезпечення медичних і соціальних працівників засобами індивідуального захисту. Тернопільська громада забезпечила медичних працівників на період карантину спеціальними рейсами громадського транспорту безкоштовно. Маловісківська міська рада створила волонтерський штаб для допомоги жителям громади в умовах карантинних заходів. Понад 1 млрд грн виділила Київська міська рада на закупівлю необхідного обладнання, лікарських заходів, доплати медичним працівникам, підтримку малозабезпечених категорій населення. Коштами місцевого бюджету Ізюмської міської ради та благодійних внесків працівників освіти було виготовлено захисні маски для жителів громади [7]. Також не залишився осторонь місцевий бізнес, що підтримує територіальні громади, медичні установи по всій Україні.

Однак при цьому необхідно розробляти й заходи з підтримки самих громад як на період пандемії та по-

спандемічний період, а також на період розвитку ОТГ [6; 9] (табл. 1).

Таким чином, для забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад на засадах самодостатності на макрорівні необхідним є:

- узгодження та прийняття необхідних законодавчих і нормативно-правових актів для розвитку територіальних громад;
- розмежування повноважень і відповідальності між рівнями влади;

Таблиця 1

Дорожня карта реалізації заходів з державної підтримки розвитку ОТГ (фрагмент)

№	Заходи	Термін реалізації (роки / квартали)												Відповідальний орган
		2020 р.				2021 р.				2022 р.				
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	Розробка Концепції просторового розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні				■									Міністерство розвитку громад та територій України; Національна академія наук України
2	Компенсація недоотриманих місцевими бюджетами доходів (скорочення проектного фінансування) за рахунок коштів державного бюджету			■	■									Міністерство фінансів України Міністерство розвитку громад та територій України
3	Розробка та впровадження комплексної системи підготовки / перепідготовки фахівців об'єднаних територіальних громад			■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Міністерство розвитку громад та територій України; Міністерство освіти і науки України, Національна академія наук України
4	Децентралізація у питаннях підготовки остаточних проектів перспективних планів формування спроможних громад		■	■	■									Міністерство розвитку громад та територій України Обласні державні адміністрації
5	Розробка механізмів розподілу повноважень, ресурсів (земельних, водних, лісових, управління комунальним майном)			■	■									Міністерство розвитку громад та територій України
6	Організація online організаційної, методичної підтримки розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Міністерство розвитку громад та територій України

- вирішення питань управління ресурсами територіальних громад (земельними, водними, лісовими і т. д.). Окрім людських і фінансових ресурсів, для досягнення сталого розвитку територіальні громади мають бути забезпечені матеріальними, земельними, водними та іншими ресурсами для реалізації діяльності з саморозвитку. Проблемою є законодавча неврегульованість питань земельних відносин і управління комунальним майном, відсутність механізмів їх реалізації;
- закріплення фінансових ресурсів відповідно до повноважень. Проблеми низького рівня фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад мають бути вирішені за рахунок перерозподілу всіх необхідних повноважень і відповідаль-

- ности в межах децентралізації; передачі ресурсів на території громади у їх власність; формування міцних податкових баз для самофінансування розвитку об'єднаних територіальних громад; удосконалення податково-бюджетних відносин між рівнями влади. Так, перерозподіл акцизного податку на пальне має стати одним з ефективних джерел наповнення бюджетів громад;
- забезпечення належного рівня підготовки кадрів для реалізації програм та проектів розвитку в територіальних громадах. Напрямами подолання проблем у цьому напрямі є: забезпечення ефективністю і професіоналізмом службовців органів місцевого самоврядування, забезпечення об'єднаних територіальних громад методичною,

експертною, консультативною допомогою, залучення для співпраці органи місцевого самоврядування, громадські, наукові, міжнародні організації і фонди.

На рівні самої об'єднаної територіальної громади для саморозвитку на основі децентралізації необхідно проводити такі заходи: аналіз тенденцій розвитку громади для обґрунтованого прийняття управлінських рішень на основі виявлених переваг і недоліків; ідентифікацію конкурентних переваг об'єднаної територіальної громади; аналіз досвід країн ЄС та світу у реформі децентралізації; виявлення потреб і можливостей розвитку соціально-економічних процесів; розробку стратегії розвитку та програми її реалізації; формування бренду території; розробку мотиваційних механізмів для формування лояльності населення та бізнесу громади; розробку програм залучення інвестицій в об'єднану територіальну громаду; просування участі територіальної громади в реалізації міжнародних, регіональних програмах і програмах співробітництва територіальних громад.

Підвищення протиепідемічної стійкості громад значною мірою залежить від нової філософії просторового планування як безпосередньо в великих містах (обласних центрах), так і в цілому в країні. Це вимагає розроблення адаптивної регіональної та місцевої політики в умовах створення нового адміністративно-територіального устрою в процесі децентралізації.

Головне – не зробити наслідки від коронавірусу страшнішими, ніж сам коронавірус, бо економічні наслідки, що призведуть до скорочення бізнесу, збільшення безробіття, зменшення платоспроможного попиту, збільшення міграції, можуть стати загрозою життя населення не тільки окремих ОТГ, а й країні в цілому.

Перспектива подальших наукових досліджень у цьому напрямі полягає в розробці методичного підходу до вибору інструментів просторового розвитку залежно від виду об'єднаної територіальної громади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виконання Державного бюджету України за 2015–2019 роки // Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
2. Выживут ли бюджеты ОТГ в борьбе с коронавирусом. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/04/16/659472/4>
3. Двігун А. О. Коронакриза: нові можливості громад та виклики для децентралізації. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/scientific-achievements-of-modern-society-niss.pdf>
4. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=26000000000>
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30.03.2020 № 540-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>
6. Патицька Х. О. Фінансова децентралізація як основа формування самодостатніх територіальних громад України. *Ефективна економіка*. 2015. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4412>
7. Портал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.gov.ua>
8. Про внесення змін до перспективного плану формування території громад Харківської області : Розпорядженням Кабінету Міністрів України від від 18.12.2019 № 1312-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1312-2019-%D1%80#Text>
9. У Парламенті запропонували метод захисту місцевих бюджетів і час податкових пільг через карантин коронавірусу. URL: <https://agropolit.com/news/1>
10. Сайт Асоціації міст України. URL: <https://www.auc.org.ua/>

REFERENCES

- Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian. <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=260000000000>
- Dvihun, A. O. "Koronakryza: novi mozhlyvosti hromad ta vyklyky dlia detsentralizatsii" [Crisis: New Community Opportunities and Challenges for Decentralization]. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/scientific-achievements-of-modern-society-niss.pdf>
- [Legal Act of Ukraine] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1312-2019-%D1%80#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>
- Patytska, Kh. O. "Finsanova detsentralizatsiia yak osnova formuvannia samodostatnikh terytorialnykh hromad Ukrainy" [Financial Decentralization as a Basis for the Formation of Self-sufficient Territorial Communities of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*. 2015. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4412>
- Portal «Detsentralizatsiia». <https://decentralization.gov.ua>
- Sait Asotsiatsii mist Ukrainy. <https://www.auc.org.ua/>
- "U Parlamenti zaproponuvaly metod zakhystu mistsevykh biudzhety i chas podatkovykh pilh cherez karantyn koronavirusu" [Parliament has Proposed a Method of Protecting Local Budgets and the Timing of Tax Breaks Due to Coronavirus Quarantine]. <https://agropolit.com/news/1>
- "Vykonannia Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy za 2015-2019 roky" [Execution of the State Budget of Ukraine for 2015-2019]. *Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy*. <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
- "Vyzhivut li byudzhetu OTG v borbe s koronavirusom" [Will OTG Budgets Survive in the Fight Against Coronavirus?]. <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/04/16/659472/4>

Стаття надійшла до редакції 28.04.2020 р.